

FORME ȘI METODE FOLOSITE DE COMITETUL REGIONAL MOLDOVA AL PARTIDULUI COMUNIST ROMÂN ÎN MUNCA DE PROPAGANDĂ ÎMPOTRIVA FASCISMULUI ȘI DICTATURII

VASILE GAVRIL

După instalarea hitlerismului la putere în Germania, concomitent cu accentuarea tendințelor revizioniste ale acestuia, pe plan intern a crescut pericolul fascist, agresivitatea organizațiilor fasciste în frunte cu Garda de fier. În aceste condiții conținutul activității organizațiilor de masă, al întregii activități a P.C.R., a devenit preponderent antifascistă, antihitleristă, vizând în primul rând creșterea conștiinței de clasă a maselor populare în general și a muncitorilor în special, fapt ce a influențat asupra creșterii rolului de conducător al clasei muncitoare în cadrul mișcării democratice antifasciste și pe această bază s-a întărit continuu rolul politic și organizatoric al partidului comunist, afirmându-se neîncetat ca avangardă de nădejde a clasei muncitoare.

Partidul comunist a trecut mai hotărât la organizarea frontului unic de luptă al clasei muncitoare, în jurul căruia trebuiau să se coalezeze într-un puternic front antifascist și antiimperialist toate forțele sociale raliată împotriva pericolului fascist. În realizarea acestui scop P.C.R., și-a îmbogățit și perfecționat neconținut tactica, formele și metodele de luptă, îmbinând cu pricepere activitatea legală cu cea ilegală și semilegală.

Pentru realizarea sarcinilor deosebite ce îi reveneau, Regionala Moldovei a P.C.R. și-a concentrat în primul rând atenția spre întărirea legăturilor sale cu masele populare și spre consolidarea propriilor rânduri prin recrutarea de membri de partid dintre cei mai înalțați muncitori, țărani, intelectuali. Un număr însemnat de persoane au fost atrase în organizațiile de masă create și conduse de P.C.R., sau aflate sub influența sa.

În activitatea de stringere a legăturilor cu masele populare, Comitetul Regional al P.C.R. a acordat o deosebită atenție editării și răspândirii unui număr important de publicații care și-au asumat sarcina să desfășoare o vastă activitate de propagandă comunistă.

Condițiile în care partidul comunist a asigurat apariția continuă a numeroase publicații proprii sau aflate sub influența sa, erau deosebit de grele. Organele represive cunoșteau capacitatea de cuprindere și de mobilizare a presei și făceau tot ce le stătea în putere pentru a împiedica activitatea publicistică comunistă. În scopul de a „preveni” răspândirea cuvântului partidului în mase, utilizau în-tregul arsenal de metode și mijloace specifice cum ar fi: interzicerea tipăririi și difuzării publicațiilor P.C.R., confiscarea tipografiilor pe care le descopereau, condamnarea celor care tipăreau presa de partid, prigonirea și arestarea ziariștilor comuniști, cenzurarea severă a publicațiilor bănuite că se află sub influența ideilor de stînga. Activitatea publicistică a P.C.R., a atras asupra sa aproape toate mijloacele represive ale agenților poliției, jandarmeriei și siguranței statului burghez.

Dacă la toate acestea se mai adaugă și faptul că în acele vremuri, sub ochii aparatului represiv, legionarii ucideau pe peronul gării din Sinaia pe primul ministru al țării — I. G. Duca — și își lichidau adversarii cu cuțitul și pistolul, este lesne de înțeles că a fi „gazetar de stînga” nu era o profesie comodă. A combate pătrunderea fascismului în țară, a supune oprobriuului public metodele de cumpărare a unor politicieni, de către hitleriști, a condamna măsurile luate de guvernarea împotriva maselor populare, a scrie despre partidul comunist, cînd simpla menținere a lui era sancționată de codul penal, toate acestea repre-

zentau acte de curaj civic plătit uneori cu jertfe și deci cu atât mai mare era meritul slujitorilor presei din acel timp.

În ciuda acestor condiții, s-a scris atunci cu demnitate și curaj de pe aceste poziții de către oameni care și-au închinat activitatea luptei antifasciste, cu toată măiestria gazetărească și cu profunzimea sentimentului patriotic de care erau animați, necotind gravele pericole ce planau asupra lor. Și numărul acestor oameni a fost impresionant. Ascultînd cuvîntul partidului comunist, ei au reușit să editeze un însemnat număr de ziare, reviste, broșuri și manifeste revoluționare și democratice care au îndeplinit un rol important în intensificarea luptei împotriva fascismului, în crearea unei largi opinii de masă antifasciste în Moldova, în lupta pentru apărarea drepturilor economice și politice ale maselor populare de la orașe și sate.

Ziarele și revistele revoluționare și democratice din Moldova acelor vremuri au purtat în mare parte amprenta dinamicii evenimentelor politice ale perioadei¹, reliefind raza largă de acțiune a luptei organizațiilor P.C.R., forța de pătrundere a cuvîntului partidului în masele populare, amploarea ideilor democrației și progresului, a luptei antifasciste din această perioadă.

Editarea, tipărirea și difuzarea publicațiilor, îndeosebi a ce'or ce-și înscriau pe frontispiciu apartenența la P.C.R., sau la organizațiile create și conduse de partidul comunist, erau urmărite și reprimare de către organele repressive. De aceea, multe publicații comuniste sau democratice, după interzicerea lor de către autorități, își continuau apariția sub alte titluri. Este cazul ziarului „Clopotul” din Botoșani, care a fost suprimat la 10 decembrie 1934, a reapărut pe rînd pînă în 1937 sub alte denumiri ca: „Raza”, „Soarele”, „Va.ul”, „Torța”, „Horia”, „C.oca”, „Steagul” și „Glasul nostru”.

Starea de spirit antifascistă care a caracterizat presa revoluționară și democratică din Moldova în această perioadă a fost întreținută atît de sarcinile stabilite prin rezoluția Plenarei C.C. al P.C.R., din aprilie 1934, cu privire la „Munca de Editură” și a celorlalte plenary care au urmat, cît și de faptul că în cadrul „Federației generale a presei de provincie”², se aflau o serie de publiciști moldoveni, fie comuniști, fie simpatizanți care aveau strînse legături cu P.C.R. și care se numărau printre condeile de primă mînă ale țării.

Publicistica vremii a informat neconștient masele populare asupra evoluției evenimentelor interne și externe, poziția fermă revoluționară a P.C.R. față de aceste evenimente și direcția principală în care trebuie orientată lupta forțelor antifasciste și democratice, înfățișînd înaltul spirit de răspundere față de soarta poporului pe care numeroși luptători antifasciști îl manifestau, atît în fața organelor de Stat, cît și în fața amenințărilor fasciștilor. Semnificativ în acest sens este articolul „Pentru uoișagii mei”, publicat de Scarlat Callimachi în ziarul „Horia”, din 24 august 1936, ca răspuns la o scrisoare primită de la o bandă de legionari-fasciști³.

De altfel, „Clopotul” a publicat cu deosebit curaj numeroase articole demascatoare a fascismului român și hitlerismului german. Dintre acestea amintim: „Ura lui Hitler”, „Hitlerismul în România”, „Dictatorul morții”, „Adolf Hitler”, „Garda de fier și partidele politice”, „Auschwitz și Garda de fier”, „Cum să

¹ Vezi detalii în studiul „Printre foarfecile cenzurei” — de I. Spălățelu, București, 1974.

² „Federația generală a presei de provincie” a luat ființă în urma Congresului de constituire de la Galați (1—4 oct., 1932), iar statutul ei a fost adoptat la Congresul de la Constanța din 30 sept. 1934. Ulterior, în cadrul „Federației” au mai intrat „Uniunea ziaristilor profesioniști din Basarabia, Asociația presei din Brăila, Asociația presei din Bucovina și Moldova de sus, etc., care sînt și rămină asoc. fondatoare. (Arh. Stat. Buc., Arh. ist. centr. fond Minister. Propagandei Naț. dosar 234, fi'a 49).

³ Scarlat Callimachi, Căderea Babilonului, București, 1956, p. 177—180. În răspunsul dat la scrisoarea de amenințare ce i s-a trimis de către o bandă de fasciști, autorul scria: „Dacă nu sîntem fricoși de fire și dacă n-am leșinat la primirea rîndurilor mai sus citate, e că am auzit zile de-a rîndul, în timpul războiului mondial, șuierînd gloanțele de mitralieră nemțească, care atunci ca și astăzi amenințau neatîrnarea și libertatea poporului românesc”.

luptăm contra fascismului", „Pentru ceferiștii întemnițați", „Antisemitismul", „Tineretul contra fascismului", „Căderea Babilonului", „Sentința de la Craiova", „Spre Frontul unic" etc.

În mesajul adresat ziarului „Clopotul", cu prilejul sărbătoririi a 40 de ani de la apariția primului număr, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., spunea: „Între cele peste 300 de ziare și reviste apărute în trecut sub îndrumarea P.C.R. și care au avut un rol important în mobilizarea maselor largi în lupta revoluționară pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice împotriva fascismului, ziarul Clopotul apărut la 30 iunie 1933, a jucat un rol deosebit de important. Împreună cu celelalte publicații comuniste, „Clopotul" a militat activ pentru apărarea independenței și suveranității naționale, pentru răspîndirea ideilor marxist-leniniste în rândul maselor, demascînd cu fermitate concepțiile politice retrograde, acțiunile teroriste ale elementelor fasciste. Deși suprimat în mai multe rânduri de către organele represive burghezo-mosierești, ziarul a continuat să apară sub alte denumiri, manifestîndu-se tot timpul ca o tribună activă de luptă pentru apărarea intereselor poporului⁴.

Într-adevăr, ziarul „Clopotul" și-a cucerit un bine meritat prestigiu prin campaniile de proteste împotriva tratamenteor inumane la care erau supuși în închisori luptătorii revoluționari și antifasciști — intelectualii, campanie a cărei efect și adeziune a cuprins întreaga țară. De pildă, în numărul din 1 ianuarie 1934, „Clopotul" făcea cunoscută puternica indignare a unor intelectuali de prestigiu ca: Tudor Argezi, Niki Atanasiu, C. Parashivescu-Bălăceanu, Radu Bourbeanu, Marcel Breslașu, Șerban Cioculescu și Lascăr Sebastian, față de regimul de închisori aplicat deținuților antifasciști: „Ridicăm cel mai energic protest în fața opiniei publice, cerînd o imediată revindicare, a unor stări de lucruri care constituie o rușine pentru țară".

În numărul său din 30 septembrie 1934, „Clopotul" publică un protest împotriva arestării tovarășului Nicolae Ceaușescu și a altor luptători antifasciști, intitulat „Comunicat", în care se arată că: „În seara de joi 20 septembrie prietenii noștri Scarlat Callimachi, publicist, Matei Socor, dirijor și compozitor, ambii din Comitetul Central, Petre Vulpescu, doctorand în drept, Ceaușescu, muncitor, Costică Albescu, șomeur etc., etc., au fost victimele unei barbare agresiuni săvîrșite de către organele polițieneste din circumscripția a 13-a împreună cu un grup de gardiști de fier în uniformă. Năvălind în sediul nostru de sector, din str. Foișor nr. 9, ei au încercat să aresteze pe prietenii noștri, care timp de o oră au opus o dîrză rezistență, cu toate că nu erau înarmați decît cu hîrtie și creion, ca oameni ce veniseră la ședința săptămînală din sector. În cele din urmă autoritățile și „Garda" au reușit să-i încarce într-un camion al Prefecturii, să-i transporte sub ploaie de lovituri, la Prefectură, unde i-a ținut în mod abuziv 24 de ore fără să le ceară nici o declarație. Comitetul Național Antifascist nu se va lăsa intimidat de către autoritățile abuzive. El va continua lupta începută într-un ritm care va crește odată cu teroarea deslănțuită împotriva lui"⁵.

Despre dîrzenia neînfricată a tînărului comunist Ceaușescu, Petre Constantinescu-Iași, care l-a cunoscut în acea perioadă, își amintește: „Peste cîteva zile, împreună cu alți tovarăși, aveam să adresăm Ministerului de Interne un protest în legătură cu maltratarea la Prefectura Capitalei a tînărului militant care fusese arestat. Imediat după ce a fost eliberat s-a avîntat cu și mai înflăcărată pasiune în muncă"⁶.

Și „Clopotul" a făcut cu prisosință dovada că și-a realizat „Crezul" luptînd hotărît fără a cunoaște șovăirea și nici tîrguială pentru înfăptuirea lui"⁷.

Anul 1937 începe cu o intensificare a activității presei revoluționare, fapt semnalat tot mai frecvent și cu îngrijorare de organele poliției, care erau nevoite să raporteze că publicațiile comuniste „apar destul de regulat și în condiții teh-

⁴ Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății multilaterale dezvoltate*, București, 1973, vol. —, p. 703—704.

⁵ Vezi fotoxerografia, *Spicături din publicistica vremii*, în Arhiva I.S.I.S.P. al C.C. al P.C.R., planșa XLI, foto 43.

⁶ „Clopotul" din 30 iunie 1973 (nr. festiv la a 40-a aniversare de la apariție).

⁷ „Clopotul", primul număr din 30 iunie 1933.

nice prezentabile", făcînd dovada că Regiona'la Moldovei a P.C.R., reușea să realizeze sarcinile stabilite de ultimele plenare ale C.C. al P.C.R., în domeniul presei, susținînd cu fermitate dezvoltarea mișcării greviste din această perioadă.

Instaurarea dictaturii regale, în februarie 1938, a fost însoțită de suprimarea libertăților democratice prin-o suită de măsuri legislative, începînd cu noua Constituție prin care se „interzicea lupta de clasă”, desființarea partidelor politice, scoaterea în afara legii a organizațiilor de masă legale, democratice, antifasciste, antirăzboinice, interzicerea activității sindicale, iar presa progresistă, ziarele legale democratice au fost declarate primejdioase pentru ordinea statului.

La 11 februarie 1938, cu ordinul telegrafic nr. 128, Serviciul Cenzurii trimite tuturor prefecturilor județene dispoziții imperative precizînd că: „De la primirea prezentului ordin nu se va mai lăsa să apară în ziare:

1. Nici o informație despre viața de partide, întrevederi, consfătuiri, deplasări etc.

2. Nici o declarație politică a nici unui om politic.

3. Nici un comentariu asupra actelor guvernului.

4. Reportajii senzaționale sau ațîțări între cetățeni, fie prin articole de ziare, fie prin demersuri, caricaturi etc.

5. Orice critică personală la adresa oricăruia dintre membrii actualului guvern.

6. Publicarea oricărui manifest sau broșură cu caracter politic.

7. Clișeele foștilor oameni politici.

8. Anunțarea anticipată a oricăror audiențe la suveran. Se vor comunica numai comunicatele date de mareșalul palatului.

9. Nici o știre relativă la intrarea în noul guvern a vreunei alte personalități, decît atunci cînd va apare în Monitorul Oficial.

10. Nici o critică la adresa instituțiilor fundamentale ale statului.

11. Nici o știre care ar interesa apărarea națională sau siguranța statului⁸. În ciuda acestor restricții, din adîncă ilegalitate, cu prețul unor mari sacrificii, prin legături nemijlocite cu muncitorii fabricilor și cu țărănimea muncitoare, prin intermediul unor intelectuali și ofițeri patrioți (care au mijlocit legături cu comuniștii din Inchisori), Comitetul Regional Moldova al P.C.R., a folosit o gamă largă de manifeste, apeluri, gazete și broșuri ilegale, tipărite și difuzate în condiții extrem de grele, reușind să asigure neîntrerupt, propaganda revoluționară și democratică antifascistă în masele de oameni ai muncii.

Presa ilegală a P.C.R. din Moldova, deși mai redusă ca volum în raport cu perioada anterioară, a jucat un rol deosebit în transmiterea cuvîntului partidului în mase, lansînd înflăcărute chemări la lupte, ridicînd conștiința lor patriotică. Comuniștii din Moldova au asigurat apariția unor ziare ilegale, locale, de piidă, „Dunărea Roșie”, „Moldova Roșie”, etc., concomitente cu „Iașul”⁹, „Luptătorul”¹⁰.

Ca urmare a restricțiilor puse prin legislația carlistă și pentru a se evita cît mai mult riscurile de a fi descoperită presa de partid, Comitetul Regional Moldova al P.C.R., începînd cu perioada imediat următoare instaurării dictaturii regale, și-a îmbunătățit tactica editării, multiplicării și răspîndirii materialelor de propagandă revoluționară, democratică și antifascistă, studiînd cu deosebită atenție cauzele fiezării „căderii” și luînd măsuri operative de înăturare a unor greșeli care puteau duce la nereușita unor acțiuni. Apreciînd just gravitatea riscurilor muncii de difuzare, Regiona'la P.C.R. Moldova a indicat deplasarea masivă a activității de propagandă prin intermediul manifestelor și broșurilor care erau mai ușor de camuflat și răspîndit.

Această grijă a preocupat de altfel în mod permanent și conducerea P.C.R. care a indicat ca ziarul „Scînteia”, revista „Lupta de clasă” și alte publicații re-

⁸ Arh. Stat. Botoșani, Fond. Poliția oraș Botoșani, dosar Circulare și ordine instructive, anul 1938, fila 65.

⁹ A apărut în locul ziarului „Lumea”, suspendat la 28.03.1938 și ființează pînă la 2 iulie 1940, sub conducerea lui M. Bârsan și Gh. Ivașcu, care i-au imprimat un caracter antifascist-democratic.

¹⁰ Ziar burghezo-democratic cu orientare antifascistă (1928—1940). Din mai 1938 apare în locul ziarului „Ziua”, suspendat.

voluționare, pentru a scăpa mai ușor de sub ochii siguranței, să apară broșate și camuflate în coperte cu titluri din cele mai inofensive sau de inspirație oficială. Informații documentare valoroase ne oferă în acest sens înseși actele de constatare ale organelor represive întocmite cu prilejul descoperirii unor „comploturi” în care se menționează detaliat, nu numai titlurile oficiale ale materialelor de propagandă comunistă, ci și titlurile camuflate de pe copertele exterioare în care sînt editate și multiplicat aceste materiale, cu scopul de a prezenta „probe tari” în fața instanțelor judecătorești.

Și datorită faptului că această metodă tactică și-a dovedit cu prisosință eficiența, ea a fost generalizată și folosită frecvent în toată perioada dictaturii regale, încît consider suficient a prezenta doar un singur exemplu, care este edificator în acest sens :

La 18 aprilie 1938, inspectorul regional de poliție Iași, serviciul siguranței, este sesizat de Chestura de Poliție Iași, că : „printre coletele din magazia Oficiului Central Iași se găsește și unul cu manifeste comuniste”.

După verificările și cercetările prealabile de rigoare, la 20 aprilie oclupa de cercetare întocmește un proces-verbal de constatare prin care consemnează : „...un colet cu ambalajul de vatelină și pînză de sac... pe fract era prevăzută valoarea de 700 lei, iar conținutul declarat stofă... deschizîndu-l, a avut următorul conținut : 309 broșuri „Scinteia” din 1 aprilie 1938, 100 exemplare din manifestul „Fascismul român în lupta pentru instaurarea dictaturii sale și pregătirea războiului”, camuflat sub coperta „Insula șerpilor” de Pamfil Șeicaru, 100 exemplare „Unitatea clasei muncitoare și prima necesitate a momentului actual”, martie 1938 camuflai sub coperta „Camera pătrată de 6/4”, de Stelian Popescu¹¹.

Dar gama metodelor și procedeele folosite în răspîndirea presei de partid în rîndul maselor de oameni ai muncii este mult mai largă și ea s-a amplificat și diversificat pe măsura dobîndirii experienței „tehnicilor” pînă în 1940 cînd s-a lărgit substanțial sistemul propagandei „de la om la om”, „la ureche” pe baza unui singur manifest care trecea din mîină în mîină, urmîind îndemnul „citește și dă mai departe”¹². Folosirea acestei metode a pus în derută organele represive deoarece în aceste cazuri nu mai puteau face „probă” în justiție și dovada eficienței acestei metode este făcută de numărul sporit al achitărilor pronunțate de instanțele judecătorești pe motivul „lipsă de probe”.

Din darea de seamă a Inspectoratului de Poliție al ținutului Prut pe anul 1938, rezultă că : „La Pașcani au fost deferiți justiției, pentru propagandă comunistă 31 indivizi, din care doi au fost condamnați, iar 27 achitați” și urmează o explicație : „Disproporția mare între numărul celor trimiși justiției și celor condamnați, se datorește faptului că cercetările au fost făcute de legiunea de jandarmi C.F.R., care fără să albă probe temeinice de vinovăție, a înaintat Parchetului Tribunalului militar Iași, un lot de 31 indivizi, arătîndu-i că sînt comuniști¹³”.

Mai mult, noua metodă tactică a determinat pe unii prefecți de județe să se plîngă organelor superioare de incapacitatea poliției de a descoperi elementele comuniste. Așa de pildă, într-o dare de seamă adresată Rezidenței regale a ținutului Prut, un prefect afirma următoarele : „Noua metodă adoptată de comuniștii propagandiști și anume comunicarea prin viu grai și la ureche, îngreuiază foarte mult descoperirile și cu deosebire dovezile”. Și urmează formularea unor propuneri : „Cum organele indicate a combatare, supraveghea și descoperi nu sînt nici suficiente și nici pregătite, mai mult afirm chiar convertibile, socot că cel puțin pînă în ziua cînd zorii limpezirii situației își vor face apariția, o poliție, o singură poliție, bine organizată ca cifră și calitate, trebuie să înlocuiască mare parte din cea existentă. Conducătorii abili și versați în această materie și domeniu sînt singurii care ar putea face față cerințelor. În plus, desigur, posibilități și mijloace combative corespunzătoare și necesare. Recru-

¹¹ Arh. St. Iași, Fond. Tribunalul militar Iași, dosar 61/1938, fila 16—22.

¹² Arh. Stat. Iași, Fond. Rezidența regală a ținutului Prut, dosar 2/1940, filele 449—450.

¹³ Idem, dosar 3/1938, fila 41—53.

tura care se face din persoane localnice... o socot o mare greșeală. Rog... a da, această sugestie Ministerului de Interne și Ministerului Propagandei"¹⁴.

Pentru tipărirea manifestelor, în afară de tipografiile clandestine, P.C.R., a indicat și folosirea „tipografiilor volante”, respectiv, „seturi de litere de tipografie, din metal și lemn, de diferite caractere cu tușieră, cu care comuniștii din localitate au confecționat manifeste cu ocazia ultimilor alegeri”¹⁵.

Începând cu anul 1939, C.C. al P.C.R., a luat o serie de măsuri menite să activeze organizațiile U.T.C., în munca de propagandă care „să adincească în mase ideologia comunistă și să creeze elemente de valoare spre a fi întrebuințate la conducerea tehnicilor, tipărirea și răspindirea manifestelor și transportarea instrucțiunilor și materialului de propagandă la organizațiile din centrele din țară”¹⁶.

Începutul anului 1938 găsește la conducerea țării partidul național creștin în frunte cu Goga-Cuza. Măsurile antidemocratice luate de guvern au fost considerate de masele populare „drept prefață a dictaturii fățișe pe care regele o pregătea”. Prin atitudinea adoptată față de guvern s-au deliberat tot mai precis forțele nefasciste de cele fasciste, cărora li s-a opus o puternică rezistență din partea maselor populare în frunte cu comuniștii, care militau pentru unirea tuturor forțelor democratice antihitleriste, împotriva Gărzii de fier și acționau hotărât împotriva instaurării dictaturii, pentru apărarea drepturilor democratice constituționale, pentru a evita atragerea României de partea statelor totalitare, ceea ce ar fi amenințat grav independența și suveranitatea națională¹⁷.

Comuniștii militau pentru organizarea unor alegeri democratice, dar campania electorală a accentuat și mai mult procesul de nemulțumire, generală. Adunarea deputaților și senatul au fost dizolvate. Hotărât să cîștige cu orice preț alegerile din 2 martie 1938, P.N.C., a început campania electorală cu violențe, huliganisme și demagogie, sprijinindu-se pe demonstrații de forță și pe nesocotirea flagrantă a drepturilor și libertăților democratice, fapt care a încredințat în mod deosebit viața politică a țării¹⁸.

În această perioadă P.C.R., a desfășurat o intensă activitate de demascare publicistică, îndeosebi prin lansarea de manifeste prin care dezvăluia maselor că primejdia fascismului crescuse și că pregătesc noi lovituri împotriva drepturilor și libertăților democratice.

Astfel, în darea de seamă pe anul 1938, a Inspectoratului de poliție al ținutului Prut, referitor la activitatea comunistă în capitolul „răspindiri de ziare cotidiene sau ocazionale și manifeste” se menționează că: „În noaptea de 27/28 ianuarie a.c., s-au răspândit manifeste în Iași, lansate de C.C. al P.C.R., prin care „este atacat guvernul Goga-Cuza”, arătînd că a fost instalat contra voinței poporului și prin el se pregătește fascizarea țării. Adresează un apel poporului român să se unească cu partidele democratice „singurele care mai pot salva țara de dictatura fascistă. Îndeamnă poporul la atitudine hotărîită contra guvernului Goga-Cuza și a Gărzii de fier. Tot în Iași s-au găsit 6 broșuri „camuflate” traînd: „De ce nu s-a înfăptuit concentrarea tuturor forțelor democratice din România”, 22 broșuri „camuflate” traînd „Guvernul Goga, Garda de fier și sarciniile democrației”, 11 exemplare „Scînteia” nr. 2/1938, două titluri de manifeste în mai multe exemplare, lansate de Comitetul Regional Moldova al P.C.R. Alte două titluri de manifeste ale Regionalei P.C.R. Moldova, găsite la percheziție.

De asemenea la Piatra Neamț s-au găsit 120 manifeste lansate de C.C. al P.C.R., în care se critică măsurile guvernului Goga-Cuza împotriva evreilor și îndeamnă muncitorimea la unirea în front comun împotriva fascismului¹⁹.

¹⁴ Arhivele Statului Iași, Fond. Rezidența regală a ținutului Prut, dosar 2/1940 fila 208.

¹⁵ Idem, dosar 9/1939, fila 241—243.

¹⁶ *Ibidem*, fila 13—17. (Dare de seamă pe luna aprilie 1939 a Inspectoratului ținutului Prut).

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ Arh. Stat. Iași, Fond. 144, dosar 2/1938, fila 41—53.

Este de înțeles că față de măsurile luate de P.C.R., „căderile” erau tot mai rare și ca urmare descoperirile organelor de represiune nu fac decât dovada că în localitățile respective materialul de propagandă a fost deja răspândit. Astfel, că în cele 18 titluri de broșuri comuniste descoperite de poliție la 9 titluri au fost găsite, doar cîte un singur exemplar. Cu toate acestea, cele 8 titluri de manifeste comuniste, 18 titluri de broșuri, mai multe numere din ziarul „Știința”, 64 buletine informative, două subiecte de caricaturi sînt suficiente pentru a demonstra convingător că volumul și aria de răspîndire a presei comuniste pe teritoriul Moldovei, a fost într-adevăr impresionant.

O largă campanie publicistică antifascistă a fost determinată de noua lege electorală din 9 mai 1939²⁰. După publicarea acestei legi C.C. al P.C.R. a lansat un viguros manifest intitulat „Cetățeni iubitori de țară”, în care se arată că prin legea electorală vrăjmasă poporului „răpindu-i libertatea de a-și alege reprezentanții săi adevărați”, guvernul dictaturii regale a dat o grea lovitură poporului. „Votul universal pentru care au luptat generații a fost desființat... Milioanele de muncitori neștiutori de carte li s-a răpit dreptul de vot”. Un parlament corporativ, de tip fascist, capitulând în fața fascismului crotopitor, aceasta vrea guvernul. Dictatura regală vrea ca acest parlament să fie un pas mai departe în introducerea dictaturii fasciste²¹.

Intr-un manifest din 15 iulie 1939, Comitetul Regional Moldova al P.C.R. îndeamnă masele să ia parte activă la alegerile comunale pentru „a împiedica cucerirea consiliilor de către gardiști, fasciști, să susțină candidații patrioți progresiști, cinstiți”. „Cereți schimbarea primarilor reacționari din comunele voastre... luptați împotriva Gărzii de fier și a tuturor agenților hitleriești”²¹. Chemări și îndemnuri asemănătoare au fost lansate către „țărani de pe văile Siretului, Moldovei și ale Troțușului, din munții Neamțului și Valea Prutului²², către „Muncitorii din Iași, Bacău, Pașcani, P. Neamț, mineri, lemnari, plutași din văile Troțușului și Bistriței”²³.

La Roman, în noaptea de 31 mai/1 iunie 1939 (ajunul alegerilor) „s-au răspîndit în orașul Roman un număr de etichete gumate intitulate „Nici un vot nu dați trădătorilor de țară”, „încredințați-vă voturile adevăraților apărători ai democrației”²⁴.

Apreciind faptul că documentele P.C.R., presa de partid a dezvoltat și combătut neobosit politica antipopulară și antinațională a fascismului din România, tovarășul Nicolae Ceaușescu — secretar general al P.C.R., arăta că: „P.C.R. a dobîndit recunoașterea unanimă a rolului de conducător al societății noastre datorită fidelității, devotamentului și spiritului de jertfă cu care a slujit neîncetat... interesele supreme ale clasei muncitoare... ale întregului popor. Politica sa inspirată din nevoile createoare ale dezvoltării societății românești, din interesele vitale ale întregului popor, întemeiată pe principiile marxist-leniniste, a devenit drapelul sub care s-au unit în rînduri strînse, muncitorimea, țărănimea, intelectualitatea, întreaga națiune.”

FORMES ET MÉTHODES EMPLOYÉS PAR LE COMITE RÉGIONAL DE MOLDAVIE DU PARTI COMMUNISTE ROUMAIN DANS L'ACTIVITÉ DE PROPAGANDE CONTRE LE FASCISME ET LA DICTATURE

R é s u m é

Après l'avènement de l'hitlerisme au pouvoir, le Parti Communiste Roumain a commencé l'organisation du front unique de lutte de la classe ouvrière. Pour

²⁰ C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. XXVIII/1939, partea a II-a, pg. 1502—1517.

²¹ Arh. C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 224, fila 47.

²² Arhiva I.S.I.S.P., Cota XXIII, doc. 31.

²³ *Ibidem*, Cota A XXIII, doc. 26.

²⁴ Arh. Stat. Iași, Fond. Rezidența regală a ținutului Prut, dosar nr. 9, anul 1939, fila 157—169.

aboutir à cela, le P.C.R. a incessamment enrichi et perfectionné la tactique, les formes et les méthodes de lutte en combinant avec art l'activité légale et illégale ou même semilégitime. La Regionale de la Moldavie de P.C.R. avait commencé à recruter de nouveaux membres de parti pour attirer un nombre important de personnes dans les organisations de masse créées et conduites par le P.C.R. Dans l'activité de faire la liaison avec les masses populaires le Comité régional du P.C.R. a accordé une attention particulière à éditer et répondre des journaux, des revues, des manifestes à caractère illégal. Cette activité du P.C.R. a eu comme conséquence la répression des agents de la police, de la gendarmerie et de la „Siguranța“ de l'état bourgeois. Malgré ces conditions, les journaux et les revues révolutionnaires et démocratiques de Moldavie de ce temps — ont eu l'empreinte des événements politiques de la période, en soulignant l'aire large d'action du message du Parti Communiste Roumain parmi les masses populaires, l'ampleur des idées de la démocratie et du progrès, de la lutte antifasciste pendant cette période. En appréciant le fait que les documents du P.C.R., la presse du parti a dévoilé et combattu avec acharnement la politique antipopulaire et anti-nationale du fascisme de Roumanie, camarade Nicolae Ceaușescu — secrétaire général du Parti Communiste Roumain démontrait que : „Le Parti Communiste Roumain a acquis la reconnaissance unanime du rôle dirigeant de notre société grâce à la fidélité, au dévouement et à l'esprit de sacrifice qui l'a caractérisé pour soutenir les intérêts suprêmes de la classe ouvrière du peuple entier. Sa politique inspirée des besoins créateurs du développement de la société roumaine, des intérêts vitaux du peuple, politique fondée sur les principes marxistes-léninistes, est devenue le drapeau sous lequel se sont unies les ouvriers, les paysans, les intellectuels, toute la nation“.